Lausunto 14.2.2019

Lausunto valtioneuvoston selonteosta valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelusta

VNS 8/2018 vp

Viite: **Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan lausuntopyyntö 6.2.2019**

WayStep Consulting Oy kiittää mahdollisuudesta päästä lausumaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua koskevasta selonteosta, ja toteaa lausuntonaan seuraavaa

1) Päämäärät ja tavoitteet erinomaisia

Selonteossa on erinomaisesti esitetty yhteiskuntapoliittisten päämäärien asettaminen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman lähtökohdaksi. Ennen kuin mietitään, millaista liikennejärjestelmää halutaan kehittää, tulee hahmottaa, millaisiin yhteiskunnallisiin asioita liikennejärjestelmällä halutaan vaikuttaa. Suunnitelman lähtökohdaksi tarvitaan linjaukset siitä, millaisia asioita liikennejärjestelmällä halutaan edistää ja mihin liikennejärjestelmän tulisi vaikuttaa, kuten selonteossa on esitetty. On tärkeä havainto, että liikenne ei ole itseisarvo vaan toimivan liikennejärjestelmän avulla saavutettavat muut asiat.

Tavoitteiden määrittely valtakunnallisessa suunnitelmassa on keskeistä, koska suunnitelman vaikutuksia tulee arvioida suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Luontevia yhteiskuntapoliittisia päämääriä ovat ilmastonmuutoksen hillintä ja Suomen kilpailukyvyn edistäminen. Kolmannen päämäärän tulisi liittyä tehokkuuteen/resurssiviisauteen.

Kun yhteiskuntapoliittisista päämääristä on sovittu, tulee liikennejärjestelmän nykytilannetta ja kehityssuuntaa analysoimalla selvittää, millaisia liikennepoliittisia tavoitteita tulee asettaa, että liikennejärjestelmän kehityssuunta muuttuu yhteiskuntapoliittisten päämäärien mukaiseksi.

2) Esitetyt valmisteluvaiheet ja suunnitteluprosessi vaativat vielä tarkastelua

Kaupunkiseuduilla ja maakunnissa on erinomaista osaamista ja pitkäaikaista kokemusta liikennejärjestelmäsuunnitelmien laatimisesta. Suunnitteluprosessi alueellisessa liikennejärjestelmätyössä etenee tavoitteiden asettamisesta strategian ja linjausten määrittelyyn ja vasta tämän jälkeen toimenpiteiden suunnitteluun. Strategia/linjausvaihetta ei voida valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa ohittaa, vaikka suunniteltu aikataulu on ensimmäisellä kierroksella tiukka. Selonteossa on esitetty alustavat valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluvaiheet, joissa tavoitteiden ja rahoitustason määrittelystä siirryttäisiin suoraan toimenpideohjelman laatimiseen. Tällaista etenemistapaa ei voida pitää hyvän suunnittelutavan mukaisena eikä valtakunnallista liikennejärjestelmää edistävänä menettelynä. Valmisteluvaiheita tulisi olla viisi, jolloin suunnitelma etenisi tavoitteiden ja päämäärien (1) asettamisen jälkeen strategian/linjausten laatimiseen (2) vasta tämän jälkeen toimenpideohjelman (3) laatimiseen.

Vaikutustenarvioinnin tärkein tehtävä on selvittää, millaisilla strategisilla linjauksilla voidaan parhaiten edistää asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Vaikutustenarviointia tehdään koko prosessin ajan, mutta pääpaino on omana valmisteluvaiheenaan työstettävien vaihtoehtoisten strategioiden vaikutusten arvioinnissa.

Poliittisen päätöksenteon ja asiantuntijavalmistelun vuoropuhelu tulee ohjelmoida ja roolit prosessissa määrittää selkeästi suunnitteluprosessin ja toimintamallien tarkemman valmistelun yhteydessä. Vaikutustenarviointi, sidosryhmäyhteistyö ja vuorovaikutus alueiden kanssa ovat keskeisessä roolissa koko prosessin ajan.

3) Yhteistyötä alueiden kanssa kannattaa korostaa

Keskeinen haaste valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisessa on valtakunnallisten ja alueellisten prosessien yhteensovittaminen ja roolitus. On tärkeää pyrkiä määrittelemään selkeästi, mitä asioita linjataan ja suunnitellaan milläkin tasolla.

Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa tulisi luoda kokonaiskuva, jonka avulla voidaan käsitellä yksittäisten maakuntien tarpeita suhteessa valtakunnalliseen kehittämiseen. Tämä edellyttää valtakunnallisten priorisointikriteerien luomista. On tärkeää kytkeä kehittämistoimet tulevaisuuden näkymiin.

Alueellisten suunnitelmien vertailtavuutta tulee pyrkiä kehittämään. Alueiden suunnittelua tulisi tukea yhteisellä ideapaperilla tai valtakunnallisella kehikolla.

On tunnistettava, että alueiden tavoitteet ja valtakunnalliset tavoitteet voivat edunvalvontanäkökulmasta olla myös ristiriitaisia keskenään. Valtakunnallisella tasolla alueiden tavoitteiden ja toimenpiteiden kokoaminen ja priorisointi on tehtävä valtakunnallisen kokonaisedun näkökulmasta asiantuntijatyönä.

4) Valtakunnallisen suunnitelman toteuttaminen on mahdollistettava

On erinomaista, että 12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan. Pitkäjänteinen tavoitteiden asettelu, tavoitteiden muuttumattomuus ja poliittinen ohjaus yhdessä riittävän rahoituskehyksen kanssa antavat hyvän lähtökohdan liikennejärjestelmän kehittämiselle. Toimialalla ja alueilla on valtavat odotukset suunnitelmalle. Valmistelun yhteydessä tulee muistuttaa siitä, että pelkkä pitkän aikavälin suunnittelu ei edistä liikenneinfran kehittämistä, ellei rahoituskehys mahdollista kehittämistoimien toteutusta.

Kunnioittavasti

Henriika Weiste, toimitusjohtaja
WayStep Consulting Oy

WayStep Consulting Oy on vuonna 2007 perustettu, korkeaan laatuun panostava insinööritoimisto. Liikennejärjestelmäsuunnittelu mukaanlukien toimintamallien ja suunnitteluprosessien kehittäminen on erityisosaamistamme. WayStep Consulting Oy on osallistunut liikennejärjestelmän suunnitteluun ja kehittämisprojekteihin sekä liikennejärjestelmätyöhön lukuisissa alueellisissa projekteissa koko toimintansa ajan. Vuosina 2017-2018 olemme Liikenneviraston toimeksiannosta selvittäneet Ruotsin käytäntöjä pitkän aikavälin liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisessa ja pohtineet näiden toimintamallien soveltamista Suomeen.